โรงเรียนเกษตรทางไกล หลักสูตร “เกษตรกรปลอดการเผา”
สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

บทที่ 1
(บทนำ) การเผาในพื้นที่เกษตรในประเทศไทย
และผลกระทบจากการเผาในพื้นที่เกษตร

บทที่ 1 (บทนำ)
การเผาในพื้นที่เกษตรในประเทศไทย และผลกระทบจากการเผาในพื้นที่เกษตร

การ “เผา” ในพื้นที่การเกษตรในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยในหลายพื้นที่ประสบปัญหาหมอกควันปกคลุม ฝุ่นละอองขนาดเล็ก และเกิดมลพิษทางอากาศเป็นประจำทุกปี โดยมีสาเหตุหลักมาจากการเผาในพื้นที่โล่งแจ้ง ทั้งการเผาในพื้นที่ป่าที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดจากปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ป่าของมนุษย์ และการเผาพื้นที่การเกษตร สืบเนื่องจากเกษตรกรบางกลุ่มทำการเผาหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และอ้อย เพื่อความสะดวกสบายในการไถเตรียมดินสำหรับการเพาะปลูกพืชในฤดูการถัดไป หรือเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยบางรายที่มักเผาในไร่อ้อยเพื่อการเก็บเกี่ยวอ้อยที่สะดวกมากขึ้น และลดต้นทุนด้านค่าจ้างตัดอ้อย

- **การเผาในนาข้าว** เป็นการเผาตอซังฟางข้าว ก่อนไถเตรียมดินเพื่อความสะดวกในการไถเตรียมดิน สำหรับการเพาะปลูกข้าวในฤดูกาลถัดไป
- **การเผาในพื้นที่ไร่อ้อย** แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ **เผาก่อนการเก็บเกี่ยว** เป็นการเผาเพื่อความสะดวกในการตัดอ้อย และลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจ้างตัดอ้อย และ**การเผาภายหลังการเก็บเกี่ยว** เป็นการเผาใบอ้อยที่อยู่ในไร่เพื่อป้องกันไฟไหม้ ช่วงต้นอ้อยแตกหน่อใหม่ หรือเพื่อความสะดวกในการไถเตรียมดินในกรณีที่จะรื้อตออ้อยเพื่อปลูกอ้อยในรอบใหม่ เป็นต้น
- **การเผาในไร่ข้าวโพด** เป็นการเผาต้นและใบข้าวโพดในแปลงเพื่อความสะดวกในการไถเตรียมดิน

จากปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตรข้างต้น ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกในการทำการเกษตรอย่างผิดวิธีนั้น จึงเกิดเป็นผลกระทบต่อตัวเกษตรกรทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อตัวสะสมจนเกิดเป็นปัญหาในระดับประเทศ และระดับโลกเกี่ยวกับปัญหามลภาวะ สิ่งที่สะท้อนปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ การพบจุดความร้อน (Hotspot) ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นจุดความร้อน (Hotspot) ที่พบอยู่ในพื้นที่เกษตรนั่นเอง

จุดความร้อน (Hotspot) คืออะไร?

กล่าวโดยสรุป จุดความร้อน (Hotspot) คือ จุดที่ดาวเทียมตรวจพบค่าความร้อนที่สูงผิดปกติจากค่าความร้อนบนผิวโลก ซึ่งโดยส่วนมากมักเป็นความร้อนจาก “ไฟ” เช่น ไฟไหม้ป่า หรือไฟที่เกิดจาก

การเผาในพื้นที่เกษตร เป็นต้น ซึ่งจะแสดงในรูปแบบแผนที่เพื่อนำเสนอตำแหน่งที่เกิดไฟหรือพื้นที่ความร้อนในแต่ละพื้นที่แบบคร่าว ๆ

อย่างไรก็ตาม จุดความร้อน (Hotspot) ในพื้นที่เกษตรแสดงให้เห็นว่า ยังคงมีเกษตรกรบางกลุ่มที่ยึดติดกับการจัดการเศษซากวัสดุที่เหลือจากการทำเกษตร (ฟางข้าว ใบอ้อย และใบข้าวโพด เป็นต้น) ในรูปแบบเดิม ที่เน้นความสะดวกสบาย ง่าย ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดเยอะ จึงไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองสูงสุดมากกว่า หรือเกษตรกรบางกลุ่มที่ยังไม่รับรู้ถึงโทษจากการเผาในพื้นที่เกษตร ทั้งโทษที่เกิดต่อตนเอง และบุคคลอื่น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่กรมส่งเสริมการเกษตรจะต้องสร้างการรับรู้ถึงโทษของการเผาให้กับเกษตรกร เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนกรรมวิธีในการจัดการที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์กับเกษตรกรมากที่สุด ดังนั้น เกษตรกรทุกรายล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการลดจุดความร้อนในพื้นที่เกษตร “หยุดเผาในพื้นที่เกษตร” และเดินหน้าทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป